

VONDSTMELDINGEN.

Guido DESEYN en Patricia DEMOOR-VAN DEN BOSSCHE

GENT, MUSEUM VOOR INDUSTRIELE ARCHEOLOGIE EN TEXTIEL

BIBLIOTHEEK

- L.C. KALFF, "*Kunstlicht en architectuur*" (Philips Technische Bibliotheek, 1941, Amsterdam).
Breedband N.V., publicatie ter gelegenheid van de inwerkingstelling der walsen en blikplaatfabriek, afdeling van Hoogovens-Nederland 1950-1953.
- F.W. BEHN & WERNER, W. DIEPENBACH, "*Die Kurzwellen*", een inleiding in het wezen en de techniek voor de radioluisteraar en -amateur, Frans-Verlag, München, 1955, 4de druk.
- C.G. NIJSEN, "*Geluid op band*", handboek over de magnetische recording, Kader-Reeks, N.V. Uitgeversmaatschappij Centrex, Eindhoven, 1963.
- HANNS Günther en Ing. Heinz RICHTER V.D.E., "*De radiotechnische school*", deel II-III-IV, Radioboekhandel, Antwerpen, 1940.
- L. BARBILLION, "*Généralités sur l'emploi des courants alternatifs*", Bibliothèque de l'ingénieur-électricien, Albin Michel, Paris, 1922.
- Eugène BLOCH : "*Théorie cinétique des gaz*", Collection Armand Colin, Paris, 1946.
- Ed. ROTH, "*Alternateurs et moteurs synchrones*" deel I-II, Collection Armand Colin, Paris, 1932.
- René COUFFON, "*Transport de l'électricité*", Collection Armand Colin, 1926.
- Georges M. ETTINGER, "*Magnétic amplifiers*" Methuens Monographs and Physical Objects, London-New York, 1953.
- Willy LEY, "*Ingenieursdromen - grote projecten van de toekomst*", Elsevier, Amsterdam-Brussel, 1961.
- Alfred A. GHIRARDI, "*Modern radio servicing*" Murray Hill Books Incorporated, New York, 1935.
- Leonard DE VRIES, "*Het jongens radioboek*" deel 2, De Bezige Bij, Amsterdam, 1948, 3de druk 1957.
- H.L. HEYS, "*Scheikunde thuis*" Chemische proeven voor jongens, N.V. Thieme en Cie, Zutphen.
- Ing. F. SALLES, "*Initiation au calcul operationnel et aux applications techniques*", Dunod, Paris, 1955.
- "*Jongens en wetenschap*", deel X, Daphne Uitgaven, Gent, 1959.
- Henry Lionel WILLIAMS, "*The fundamentals of electronics, and their applications in modern life*", The New Home Library, The Blackston Company, Philadelphia, 1945.
- Ing. Werner SLEIRL, Collection Siemens "*Mesures électriques*", deel VI, Walter De Gruyter & Cie, Berlin-Leipzig, 1931.
- Drs. Ed. J.I.M. PALMANS, "*Electronica*", Uitgeverij Ch. Uystpruyt, Leuven, 1943.
- Maurice LEBLANC, "*La technique du vide*", Collection Armand Colin, Paris, 1951.

"*Electrotechnisch en werktuigkundig weekblad*", Uitgeverij Van Mantgem & De Does, Amsterdam, 5de jaargang, nrs. 1 tot 46, 1907.

De jaargang 1907 van dit weekblad is uitgegeven in een periode belangrijk voor de ontwikkeling van electrotechniek, metallurgie en werktuigkunde en bevat daarom ook interessante informatie over stoommachines, turbines, gasradiatoren, gloeilampen, elektrische booglampen voor openbare verlichting, snellopende en gelijkstroommachines, diverse patenten in de machinebouw, e.d.

Dr. Walter LEEN, "*Werkloosheidsverzekering en werklozensteun in België*", N.V. Standaard-Boekhandel, Brussel-Antwerpen-Leuven, 1933.

"*Vrijzinnige werkmansbibliotheek*", kataloog van de boekerij nr. 1 (Lokaal "Ons Huys" Vrijdagsmarkt), cooperatieve maatschappij "volksdrukkerij" Gent, 1914.

Emile VANDERVELDE, "*De laatste tien regeringsjaren van Leopold II 1900-1910*", Sociaal-politieke schets, Germinal-Reeks, 12de jaargang nr. 3, juli 1945.

"*Leve de republiek*", pamflet betreffende de koningskwesie, N.V. Volksuitgave, Brussel.

VELLARD, ing. "*Le Cinéma Sonore, théorie et pratique*", Dunod, Paris, 1936.

CREVALS Theofiel : "*Wetenschappelijke lezingen*", Drukkerij HET VOLK, Oudburg, Gent, 1906. (Behandelt onderwerpen als : natuurkennis, wereldbeschrijving, sterrekunde, scheikunde, nijverheid, natuurkunde, werktuigkunde, aardrijkskunde, enz.);

Film-catalogi eind 20-er, 30-er jaren, *Cine-Palace, Cine Majestic, Oud Gent, Leopold III, Cinema Du parc, Cinema Du parc I & II en Odeon, Les Beaux films de la production Mondiale (winter 1928-29 - Liège Ciné)*.

Uit het Gents Stadslabo werden een groot aantal hoofdzakelijk scheikundige werken aan het Museum van Industriële Archeologie en Textiel overgemaakt. Deze worden op het ogenblik geïnventariseerd. In een volgend nummer komen we daar uitgebreid op terug.

Schoolboeken :

LHOMOND, "*Doctrine chrétienne en forme de lectures de piété, à l'usage des maisons d'éducation*", Cornillac, Imprimeur-librairie, Chatillon-sur-Seine, 1847.

D. VERRAERT, "*Eenige bladzijden uit het leven van brave kinderen - leesboek voor jongens en meisjes van 8 tot 12 jaren*", Boekhandel J. Vuylsteke, Koestraat, Gent, 1894.

J. DERU, "*Atlas-Handboek der Belgische Geschiedenis*", Jozef van In en Cie, Lier, 1935.

Alph. en Arth. TIREZ, "*Schrijfleesmethode*", Drukkerij A, Siffer, Gent, 1898.

Twee propaganda-publikaties van de sociaal-economische denker-utopist Edward Bellamy (1850-1898, USA), "*Economische gelijkheid, de eenige oplossing*" en "*Hoe komen we eruit ?*" (30-er jaren). Typische lectuur voor de crisisperiode...

"*Documenten van en over Edward Anseele (1856-1937)*", 12de jg., Germinal reeks, S.M. "Het licht", Sint-Pietersnieuwstraat, Gent, maart-juni 1945.

"Om het werk van de vlasspinsters te leren kennen, hoeft u slechts te denken aan een stad, die omhuld is van dikke en stinkende mist. Een dergelijke mist omhult de spinzalen. De vlasstrengen moeten koken om te kunnen gesponnen worden; het water, waarin zij koken, wordt met stoom verwarmd, stoom die in vele gevallen zoo dicht is, dat men op 2 of 3 meters afstand elkaar niet kan zien. Waterdruppels of liever vochtige modder, vallen druppel per druppel in den blooten hals der spinsters; van uit de machines wordt er modder op hen gesmeten; de grond is modderachtig en de meisjes staan dikwijls met bloote voeten in de modder. Hun werk maakt ze zoo smerig, dat ze bijna door hun moeders niet kunnen herkend worden. Een groote warmte heerscht in de zalen, en dientengevolge staan

de meisjes met bloote armen, bloote benen en bloote halzen te werken. Daar zij voor hun werk gestadig moeten buigen, kunnen de mannen en de meestergasten steeds de borsten van meisjes en moeders te zien krijgen.

De vrouwen en meisjes kleeden en ontkleeden zich in tegenwoordigheid der mannen, meestergasten en arbeiders, die met hen werken. In de spinnerijen zijn er prachtige zalen voor de stoommachines en voor de zittingen van den Beheerraad, maar er zijn geen lokalen, waar de vrouwen zich kunnen aankleeden, en ontkleeden; alles wordt gedaan in tegenwoordigheid van de mannen ! En dan wordt de werkende klasse door de behoudsgezinde bladen als onzedelijk uitgescholden ! En met het oog op een dergelijken toestand durft men aan deze lieden hun onzedelijkheid verwijten, dan wanneer dit niet hun werk is, maar wel dat van den patroon, die alleen van deze vrouwen geniet. Het pijnlijk werk, dat deze ongelukkigen hoeven te doen, heeft dikwijls schadelijke gevolgen voor hen : de meisjes, die in de spinnerijen werken, en vooral de spinsters, zijn blootgesteld aan zenuwstoornissen.

En het is niet alleenlijk voor de spinsters, dat de arbeid helsch is, hij is ook voor andere vrouwen, voor de cardemeisjes, zij bevinden zich in zulk een atmosfeer, dat zij zich moeten muilbanden; de arme martelaressen hebben een neusdoek voor mond en neus, een ware muilband, ten einde min stof te slikken en wat trager te sterven aan de taak.

Het is een erkend feit te Gent : dat er onder de vrouwen, die in de spinnerijen werkstellig zijn, vele kinderen dood-geboren worden. De stad Gent boekt het grootste sterftcijfer voor kinderen : in 1885 was de sterfte op 4600 geboorten 35 % ; in 1886 op 4700 geboorten 37 % ; in 1887 op 4700 geboorten was het cijfer nogmaals 37 % ; in 1888 op 4600 geboorten 36 % ; in 1889 op 4700 geboorten waren er 44 % sterfgevallen. Het gemiddelde der dood-geborenen te Gent is 14 tot 15 procent. In 1889 wanneer men de dood-geborenen met de dooden onder de 5 jaar nagaat, bekomt men een sterftcijfer van 55 procent ! Wanneer er een werkersfamilie twee kinderen op de wereld brengt dan moet er één kind van sterven ! Het zijn vooral de spinsters die het grootste aantal slachtoffers naar het kerkhof brengen."

(Edward Anseele)

- Promotiebrochure Vereniging der Belgische Behangselpapierfabrikanten "Schoonheid in uw woning" (Drukkerij F. Van Buggenhoudt N.V., Brussel — 50-er jaren).
- Dr. H.B. Holsboer en Ing. J. Lanczer : "Examen pratique des Teintures et des Impressions sur les Textiles", Librairie polytechnique Ch. Bé-ranger, Paris-Liège, 1939.
- Tijdschrift van Brouwerij en Mouterij, orgaan van de Vereniging van Brouwerij-onderzoek en -onderwijs V.E.B.O. en van de Hogere Technische Brouwerijschool Sint-Lieven, eerste jaargang nr. 4, N.V. Standaard-Boekhandel Antwerpen, Brussel, Gent, Leuven, 1939.
- M.E. Leliman, Bosch "De Hygiëne onzer woning", Volksbibliotheek, Maatschappij van goede en goedkope lectuur, Amsterdam, ca. 1900).
- J. Moulckers : "Zelfhulp en Vooruitzicht, leefregels en werken voor het latere leven vermeerderd met eenige zedelessen voor de jeugd", Jozef van In en Cie, Drukkers-Uitgevers, Lier, (ca. 1905). (Met bijlagen over de Spaar- en Lijfrentekas).
- Dr. Beauvillard : "De Geneesheer der Armen en 2000 Nuttige Recepten", Oud huis Peyronnet 1928; uitgevers Féron en Beauvillard, Parijs, s.d.
- Ing. K. Bollengier : *De Haven Van Antwerpen in de reeks "Steden en Landschappen"*, De Sikkell, Antwerpen en C.A. Mees, Santpoort, 1922.
- "Industrie — Machines et Outils", Organe International des Associations Commerciales Pan-américaines, april 1926, (maandblad voor trans-atlantische handel).
- Ziekenboekje van de Ziekenbeurs Bond Moyson — Afdeling Vrijheid (1901)
- Ing. R.A.Gorter "Is het in mijn fabriek of werk-plaats veilig ?", N.V. De Arbeiderspers, Amsterdam, 1933. (zie illustraties)
- Marc-Antoine Pierson "De Geschiedenis van het Socialisme in België", Uitg. De Vlam, Gent, (na 1945).
- A. Stevens "Over drijfkracht, deel II : Electriche Drijfkracht", uitgave Katholieke Vlaamsche Hoogeschooluitbreiding, De Nederlandse Boekhan-del, Antwerpen 1903-1904.
- J. Schaltin "Materialenkennis, deel III; Non-ferro-metalen", Uitg. N.V. Standaard-Boekhandel, Antwerpen, Brussel, Gent, Leuven, 1945.
- Maandblad "De Radio-Revue", jg. 1, 1933 (nrs. 1,2,3,4,5); jg. 2, 1934 (nrs. 1,2,3,4,5,6,7,8,9, 10,11); jg. 3, 1935 (nrs. 6,7,8); jg. 4, 1936 (6,10).

Overnamedrukwerk dd. 1877 van de "Imprimerie et lithographie de E & S Ghysselinck, Maison fondée en 1828, gelegen Kammerstraat, door Sophie Ghysselinck na haar huwelijk met Ed. Buyck.

Briefhoofd "Fabrique Belge d'Instruments de Chirurgie Albert Klein, fondée en 1846 gelegen Neder-kouter, Gent. (eind 19de eeuw — brief gedateerd november 1919).

"Inventaris van zaal Coliseum" (vanaf 1937 tot definitieve sluiting in 1963).

"Ce livre d'inventaire appartenant à Adolf Renard à Gand, contenant cinquante feuilles a été visé au nom de la loi par J. Witte, juge au Tribunal de Commerce de Gand — Gand, le 30 janvier 1937" (Renard Adolphus, Gembloux 31/3/1887, épouse : Pullinckx Marie-Christine, exploitant de salles de sport).

Op 1/1/1937 startte het Coliseum met een kapitaal van ca. 96.314 fr. en werkte met verlies tot 31/12/42 waar een totale winst van ca. 56.296 fr. werd geboekt. Het feit dat het Coliseum als rolschaatsbaan werd gebruikt, leverde toen grote winst op, nl. 312.093 fr. bruto. In 1944 kende het Coliseum een rekordwinst van ca. 131.496 fr. De jaren na de oorlog volgde een kleine depressie doch vanaf 1948 bleven de winsten terug stijgen, met een hoogtepunt in 1950, ca. 118.576 fr. Na de oorlog vooral begin 50-er jaren werd er naast het gebruik als rolschaatsbaan, ook basketball en badminton gespeeld. Renard baatte ook het gekende "Chalet de Sud" in het Zuidpark uit, met de bijhorende tennisterreinen. Vanaf 1956, en zeker in 1957 blijkt het Coliseum zo verlies-latend te zijn, dat de anders niet onaardige winst van het Chalet du Sud wordt opgeslorpt. Naar het einde der 50-er jaren daalt de gezamenlijke winst dan ook gestaag. Begin 60-er jaren gaat het bedrijf in likwidatie. In 1963 worden de boeken gesloten met een verlies van 10.018 fr. En Enige tijd nadien brandde daarenboven het Chalet du Sud af.

18 verschillende representatieve boekdeeltjes jeugd-en arbeiderslectuur (20 — 30-er jaren) : *Vlaamse Filmkes, Avonturenromans, Ivanov's romans, De Roman van de week, Vooruits' Romans enz.*

Ing. R.B. Gorter : "Is het in mijn fabriek of werk-plaats veilig ?", N.V. De Arbeiderspers, Amsterdam, 1933.

DIVERSE GIDSEN VAN ENGELSE INDUSTRIE-MUSEA :

- "The story of North Road Station — Railway Museum, Darlington".
 "Saltire, An Introduction to the Village of Sir Titus Salt, Bradford".
 "Railway Architecture" — Shire Album 14.
 "Britain's Mining Museum, Lound Hall, Retford, Nottinghamshire".
 "Mills and Millwrighting" Shire Album 33.
 "Canals and Canal Architecture" Shire Album 3.
 "Ironville — Arkwright Society, Local History Trail".
 "Man's Imprint on Cheshire".
 "New Lanark, Heritage Trail".
 "Centre for Alternative Technology — Machynlleth, Dowys, Wales".
 "Blists Hill Open Air Museum".
 "Ratty's 100 — The Story of 100 years of the Raven-glass and Eskdale Railway, Cumbria".
 "The Tide Mill, Woodbridge".
 "The Urgent Hour — History of the drainage of the Burnt Fen District, Ely".
 "The Metalliferous Mines of Wales".
 "Bradford Industrial Museum".
 "The National Railway Museum, York".
 "David and Sampson — blast furnace blowing engines, Blists Hill Open Air Museum, Ironbridge".

A. RAISTRICK "The lead Industry of Wensleydale en Swaledale", Vol. 1 The Mines, Vol 2 The Smelting Mills, Moorland Publishing Compagny, 1975.

Dr. A.N.H. BILTRIS "Een nieuw toestel ter demonstratie van de wetten der hefboomen en der evenwijdige krachten", Drukkerij AD. Hoste, Galgenberg, Gent 1909.

J.W. FAIRIE e.a. "Verlichting", Philips Technische Bibliotheek, 1961.

"Zachte Technologie", tentoonstellingscatalogus, Buro Stadium Generale, Technische Hogeschool Eindhoven, 1975.

A. VAN DER MEULEN "Nijverheid voor de jeugd — brood — boter — kaas — zout", L. Opdebeek, Antwerpen, (20—er jaren).

"Ciel et Terre, Revue Populaire d'Astronomie et de Météorologie", Xavier Havermans, Handelsingalerij, Brussel, nr. 15 oktober 1882, nr. 1 maart 1882, nr. 16 oktober 1889.

O. VAN LOOKEN : "De Ideale Textielmeestergast — de leer van zijn functies, zijn opvoeding, zijn opleiding", Vyncke, Savaenstraat, Gent, 1945.

"Wegcode, Algemeen reglement van de politie op het vervoer en het verkeer", Drukkerij Moniteur Belge, Brussel, februari 1934.

"Englebert Magazine", (begin 30—er jaren), catalogustijdschrift.

"ABC—geïllustreerd weekblad", jg. 3, nr. 1 tot nr. 26, 1934, gebundeld.

Spaarboekje "Bond Moyson — Pensioenkas : De vooruitziende Vrouwen" (eerste kwart 20ste eeuw).

Catalogi "S.A. de Produits Réfractaires et Céramiques" te Morialmé (Usine d'Oret); faiencetegels en decoratieve panelen voor muurbekledingen (eind 19de eeuw).

"N.V. Tiglia — stoomfabriek van kleiwaren — tegelen bij Venlo" : verblendsteen, profielsteen, verglaasde steen (ca. 1900).

A. PORTER, "An introduction to servo-mechanisms", Methuen's Monographs on Physical Subjects, London-New York, 1950, derde druk

"Tandhygiëne en tandartsenapparatuur" (begin 20ste eeuw). "Le dentographe — L'appareil à rayons X pour la pratique dentaire", "Le fauteuil à pompe Brentfield" (De Trey en Cie Ltd. London), "Sharp's System zur Herstellung Nathloser Kronen", The W.M. Sharp Company, Binghamton, New York, U.S.A.

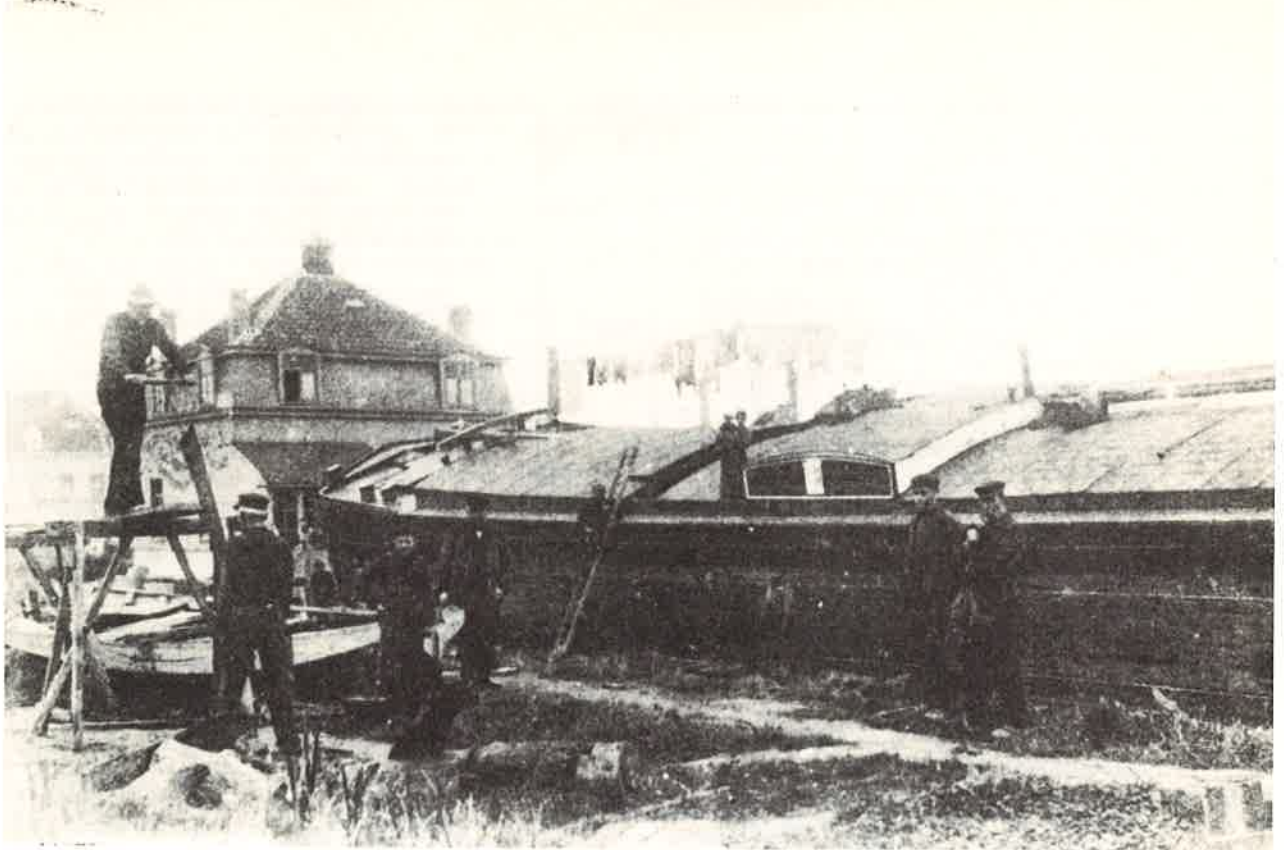
Catalogus Georges l'Hoste — metalen (lood, zink, tin) en gezondheidsartikelen (sanitair) Baudeloostraat 29, Gent (ca. 1900).

Diverse reclamefolders : "Zakjesblauw Bleu-Paon" (50—er jaren — N.V. Blauwselfabriek en kleuren Sint-Amandsberg-Gent), "De Milanaise" (haarwasmiddel), "Super Savon America" (een Shell-product, ontvlekkend en ontvettend), waspoeder "SIL" (van Persil), Intekenbrochure : "Emile Zola's volledige Meesterwerken," (uitgave Internationale Bioscoop-Romanmaatschappij Amsterdam — eerste kwart 20ste eeuw), Nationale loterij (1946), sodabicarbonaat "Solvay", verzekeringen "La prévoyance Sociale", "Singer Naaimachines" (1939).

"Bulletin Officiel Touring Club de Belgique" 14de jaargang, nr. 15, augustus 1908.

Reeks luxe-telegrammen der Regie van Telegraaf en Telefoon (1947-1952).

FABELTA, ZWIJNAARDE

Rond de Fabelta is de laatste maanden veel nieuws in de kranten verschenen. De toekomst van het bedrijf blijft echter onzeker. De industrieel-archeologische waarde van het ganse kunstvezelbedrijf buiten beschouwing gelaten, bezit Fabelta nog een prachtige *proefspinnerij* met een aantal machines in perfecte staat, die op zichzelf een klein educatief textielmuseum vormen : een baalbreker Cords Brothers Todmorden inc. in Brooks & Doxey (1920) met een brug Suttill & Dellerie Agents-Lille (46-R, nr. 1928), een kleine kaarde Bauman-Kratzer, een gave spilbank Dobson & Barlow Ltd. Bolton (1911), een spinmachine Rieter Winterhur met electromotor Brown-Boveri (Baden-Suisse, 3 KW, 220 V, 1500 T/m), een uittrekbank Howard & Bullough Ltd. Accrington (Engeland, 1904), twee kaarden Brooks & Doxey Manchester (Engeland, 1896), een kaarde Platts (Engeland, 1948), een recente verzamelmachine (assembleuse) Société Alsacienne de Constructions Mécanique Mulhouse (SACM, 1963), een recente kleine spinmachine Shirley plant nr. 5D 3, manufactured for Platt Bros. Ltd. (Oldham, Engeland), bij Howard & Bullough Ltd. (Engeland, nr. L 769-1963), een recente grote uittrekbank SACM (Mulhouse, 1963), een spinmachine Ingolstadt van Platt Bros. & Co (Engeland, 1948) met electromotor A.G. Brown-Boveri en Cie (Electrostream, Rotterdam, 1250 T/m-380V-11,5 PS), een breimachine Eduard Duined en Co (Couvét, Suisse). Verder zijn bv. in de smidse nog een oliepershamer (marteuplilon), een profielplooiemachine, een spanveer voor ijzeren staven en een plooi-“gabarits” aanwezig.

SCHEEPSWERVEN DE ROOSE LEDEBERG-MELLE

In de buiten werking gestelde scheepswerven Dossche te Ledeberg en te Melle werden nog een aantal machines en werktuigen aangetroffen.

Te *Melle, Collegebaan*, werd de werf met droogdok gebouwd in 1917. In 1921 werden er de eerste schepen gebouwd. In 1934 werkten er nog 118 arbeiders.

Op deze werf zijn te vermelden : scheepsblokmodellen, oude scheepskettingen met haken en dommekrachten om schepen in het droogdok of op het droge te trekken, een machine om spanten te plooiën, een metaalboormachine met bijhorend stel boren (omgebouwd op electromotor met oude schakelkast), mallen (“kalibers”) om metaalplaten te vormen, een hydraulische plooiemachine (ambachtelijke creatie), een zandstraalmachine ca. 1937, een radiale boormachine, een ponsmachine met vliegwiel, scheepsmallen op ware grootte, metalen scheepskrikken (zgn. “kattekop”), houtstalen gebruikt voor de afwerking van binnenschepen (acajou, eik, teak zarra, teak asobe, wilg en es voor de binnenbeubeling).

De werf te *Ledeberg, Bellevuewijk*, dateert van het einde van de vorige eeuw. Aldaar werden geïnventariseerd : een trekvijs om metalen platen op hun plaats te hijsen, hamers om te rivetteren en stukken om rivetten tegen te houden, beslagwerk van masten allerhande, een industriële slijpsteen met transmissieas, een oude boormachine tot 80 mm, een ponsmachine (machinebouw De Vries en Cie - Liège), drie metaalplaatsnijmachines (A.Fetu-Defêze en Cie - Liège), resp. van 8 ton, 7 ton (nr. 15742) en 4 ton, een kleine snijmachine en dito slijpsteen, en diverse scheepsdOCUMENTEN en -plannen die door het MIAT werden gerecupereerd.